

Школьна Ольга Володимирівна,

доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри образотворчого мистецтва
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
ORCID ID: 0000-0002-7245-6010
dushaorchidei@ukr.net

Котлярчук Андрій Сергійович,

аспірант кафедри мистецтвознавчої експертизи
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва
ORCID ID: 0009-0001-9944-9996
andriykiev@i.ua

**СХІДНІ МОТИВИ В ТВОРЧОСТІ
ВАЛЕНТИНИ І МИКОЛИ ТРЕГУБОВИХ
НА КОРОСТЕНЬСЬКОМУ ФАРФОРОВОМУ ЗАВОДІ
СЕРЕДИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ**

Мета статті – розкрити віхи творчої діяльності провідних митців Коростенського фарфорового заводу Валентини Михайлівни (1926–2010) і Миколи Семеновича (1922–2007) Трегубових упродовж середини ХХ – початку ХХІ століть, пов'язані з східними мотивами; охарактеризувати художньо-образні особливості проектування авторами форм і малюнків столового, кавового, чайного посуду, виробів ритуального призначення, скульптури, аксесуарів, сувенірів. Основна ідея дослідження полягає у ствердженні особливої ролі означених непересічних митців у формуванні унікальної лінії розвитку формотворення і розпису коростенського мистецького фарфору, що, завдячуючи їхній творчій харизмі отримала нове, виразне звучання з-поміж інших підприємств тонкокерамічної галузі України вказаного періоду й стала вітчизняним брендом. Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні принципів, підходів і методів. Зокрема, вжито хронологічний принцип, мистецтвознавчий і дизайнерські підходи, герменевтичний, аксіологічний, історико-генетичний, історико-порівняльний, культуротворчий, крос-культурний, формально-стилістичний, типологічний, метод мистецтвознавчого аналізу. З-поміж ключових завдань дослідження – окреслити асортимент виробів на східну тематику, котрий виконували на Коростенському фарфоровому заводі Валентина Михайлівна та Микола Семенович Трегубови упродовж середини ХХ – початку ХХІ століть; охарактеризувати найбільш виразні проекти творів вказаних митців з зазначеної тематики, виконані з залученням інших художників і скульпторів підприємства, одноосібно або в тандемі. Здійснено спробу визначити місце цієї частини спадщини, виготовленої на Коростенському фарфоровому заводі, широко відомої і за межами України. Репрезентовано окремі твори на східну тематику Валентини Михайлівни та Миколи Семеновича Трегубових середини ХХ – початку ХХІ століть.

Ключові слова: декоративне мистецтво, образотворче мистецтво, порцеляна, Коростенський фарфоровий завод, типологія, стилістика, художні особливості, східна тематика, Валентина і Микола Трегубови.

Shkolna Olga, Kotlyarchuk Andriy. ORIENTAL MOTIVES IN THE CREATIVE WORK OF VALENTINA AND MYKOLA TREGUBOVYCH AT THE KOROSTEN PORCELAIN FACTORY IN THE MID-20TH – EARLY 21ST CENTURY

The purpose of the article is to reveal the milestones of the creative activity of the leading artists of the Korosten Porcelain Factory, Valentina Mikhailovna (1926–2010) and Mykola Semenovich (1922–2007) Tregubov during the mid-20th – early 21st centuries, related to oriental motifs; to characterize the artistic and figurative features of the authors' design of forms and drawings of tableware, coffee and tea ware, ritual objects, sculptures, accessories, and souvenirs. The main idea of the study is to affirm the special role of the above-mentioned extraordinary artists in the formation of a unique line of development of the form creation and painting of Korosten art porcelain, which, thanks to their creative charisma, received a new, distinct sound from other enterprises of the fine ceramics industry of Ukraine of the specified period and became a domestic brand. The methodology of the study is based

on a combination of principles, approaches and methods. In particular, the chronological principle, art history and design approaches, hermeneutic, axiological, historical-genetic, historical-comparative, cultural-creative, cross-cultural, formal-stylistic, typological, method of art history analysis were used. Among the key tasks of the study is to outline the range of products on oriental themes, which were made at the Korosten Porcelain Factory by Valentina Mykhailivna and Mykola Semenovich Tregubova during the mid-20th – early 21st centuries; to characterize the most expressive projects of the works of the specified artists on the specified subject, executed with the involvement of other artists and sculptors of the enterprise, individually or in tandem. An attempt has been made to determine the place of this part of the heritage, produced at the Korosten Porcelain Factory, widely known in and outside Ukraine. Individual works on oriental themes by Valentina Mykhailivna and Mykola Semenovich Tregubov of the mid-20th – early 21st centuries are represented.

Key words: decorative arts, fine arts, porcelain, Korosten Porcelain Factory, typology, stylistics, artistic features, oriental themes, Valentina and Mykola Tregubov.

Вступ. Подружжя Валентини і Миколи Трегубових прийшли на Коростенський фарфоровий завод на Житомирщині у другій половині 1950-х років. Від цього часу до кінця 1960-х рр. у їхній творчості на підприємстві особне місце займала східна тематика у фарфоровій статуетці та посуді з так званого «азійського» асортименту. Часто дружина проектувала скульптуру, чоловік вичував форму, потім її розписували. Інколи автором форм цілком був Микола Семенович. А розпис Робила Валентина Михайлівна. Низка цих фігурок увійшов до скарбниці українського мистецтва, але досі не був описаний з точки зору даних, що дійшли до нас за архівними матеріалами.

Матеріали та методи. Творчому спадку Коростенського фарфорового заводу в українському мистецтвознавстві після словникових статей в «Енциклопедії» українознавства за редакцією В. Кубійовича, що формувалась упродовж 1950-х–1980-х рр. [9], та у біографічному довідникові «Мистецтво України», упорядкованому А. Кудрицьким, М. Лабінським в УРЕ 1997 р. [10, с. 590], було приділено увагу Л. Долинським у зв'язку з клеймами підприємства [2, с. 114].

2013 р. Ольга Школьна написала розділ монографії за докторською дисертацією, де висвітлила дані про коростенський фарфор з акцентом на творчість В. та М. Трегубових [13, с. 112–122]. 2014 р. вона також присвятила увагу спадщині підприємства на 13-й Всеукраїнській науковій конференції «Актуальні питання історії науки і техніки» [12, с. 355–358]. 2019 р. У кандидатській дисертації О. Корусь було розглянуто низку скульптурних творів

Коростенського фарфорового заводу ХХ століття [4, с. 1–267]. 2022 р. у статті «Життя і творчість Ангеліни Жданової – майстрині розпису фарфору другої половини ХХ століття» О. Школьна згадувала окремі епізоди з творчої біографії В. Трегубової [11, с. 131–142].

2023 р. Л. Карпінська-Романюк представила розвідку про спадок Коростенського фарфорового заводу [3, с. 1–280]. 2024 р. О. Школьна у співавторстві з А. Котлярчуком видала статтю «Творчість художника Баранівського і Коростенського заводів Вартана Нарікяна за архівними джерелами», в якій також згадувалося подружжя В. та М. Трегубових [7, с. 87–97]. Однак, ані в окреслених виданнях, ані в публікаціях А. Котлярчука 2025 р. про експортні твори, історіографію питання та техніко-технологічні особливості коростенського фарфору у контексті модернізації виробництва середини 1960-х рр., спеціальної уваги творам подружжя В. та М. Трегубових на східну тематику не приділялося [5, 132–134; 6, 55–58; 8, с. 71–75].

Результати. Творчий почерк Валентини Трегубової трансформувався кілька десятиліть. Українка за походженням, вона пройшла довгий шлях у пошуках власної образності та стилістики творів. Чоловік з мордовськими корінням виріс у Казахстані, однак також вирізнявся у своїй творчості високою культурою виконання та власним почерком виконання творчих робіт.

Наслідуючи образність традиційної кераміки, подружжя В. М. і М. С. Трегубових сповідувало художній канон народного гончарства, творчо адаптований до потреб вишуканого фарфору. Ілюструючи своїми

творами літературне спадкоємство, майстри відкривають сучасні інтерпретації образів, де генетична пам'ять не мішає створювати нові закони побудованої форми та принципи декорування. Своєрідний етнографізм [1] в передачі образів дозволив митцям відобразити навколишній світ достовірно з різними вкрапленнями субетносів.

1956 року на підприємство, художня частина якого розширювалася, запросили двох перспективних фахівців, які після закінчення Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва вже мали досвід дипломної роботи на Конаковському фаянсовому заводі. І понині у музеї колишньої Тверської філії підприємства Кузнецових зберігся екземпляр дипломної роботи Миколи Семеновича «Джамбул Джабаєв» (фаянс) (рис. 1), портрет видатного казахського поета. Тема була близька майстру, оскільки дитинство і юність він провів в Алма-Аті та звик працювати зі східною тематикою у мистецтві.

Рис. 1. Дипломна робота М. С. Трегубова «Джамбул Джабаєв». 1955 р.

Подружжя Трегубових мали вищу освіту з кваліфікацією скульпторів, що дозволяло обіймати керівні посади, відповідальні посади, очолювати організаційно-творчі ділянки роботи. Тож на заводі їх дуже просили залишитись. Однак у Коростені існувала перспектива отримати власне житло,

і молода сім'я, в якій росла маленька донька, врахувала цю обставину.

У Коростені, який знаходився поблизу Києва і мав зручне з'єднання (три години їзди електричкою), якраз були потрібні кадри високої кваліфікації. Це підприємство ставало експериментальним, тому Укрфарфоруфаянстрест був зацікавлений у його укомплектуванні фахівцями високої категорії з великим художнім потенціалом, оскільки на базі підприємства велися дослідження щодо впровадження новітніх форм та модерного розпису порцеляни з європейського досвіду у промисловому дизайні.

Це відкривало нові можливості для створення мистецької інфраструктури. Особливо з огляду на факт, що рівних В. М. та М. С. Трегубовим за обдарованістю фахівців із необхідною освітою та високою кваліфікацією на теренах України майже не було. Одеса та Миргород випускали після училища та технікуму кераміків нижчої категорії, принаймні за документами.

Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва лише 1953 року здійснив перший випуск фахівців, та й не за всіма спеціалізаціями. Два-три роки після освіти потрібно було відпрацювати за напрямом (Валентина Михайлівна, доки чоловік завершував навчання, встигла ознайомитися з виробництвом Львівської кераміко-скульптурної фабрики), і лише згодом з'явилася можливість обирати подальше місце роботи, єдине на двох. В. М. та М. С. Трегубови були одними з перших, кому випало стати не лише художниками, а й координаторами-управлінцями в галузі новітньої порцеляни України.

Влившись у колектив коростенців у рік мистецьких пленерів з балтійцями (Будинок творчості в Дзінтарі), фестивалю молоді та студентів та перших республіканських виставок з декоративно-ужиткового мистецтва, напередодні початку конкурсу з проєктів посуду, які велися протягом наступних семи років на базі Коростенського активну художню діяльність. Вир доленосних подій, директивна зміна з 1953–1955 рр. стилістики продукції, яка відтепер від «сталінського

ампіру» з портретами діячів та героїв мала бути переорієнтована на пошуки модних сучасних зразків прикладного декоративного посуду в національних традиціях, або з розробками форм і малюнків на східні теми творчості, ламали творчі стереотипи та стимулювали мислити у мистецтві.

Події художнього життя зумовлювали розробку нових форм із оригінальним розписом, експерименти з кольоровими плямами та площинами, стилізаціями у всьому спектрі, пропозиції нових креативних рішень у силуэтах, пропорціях, архітектоніці. Водночас постмодерні твори мали бути своєрідно адаптовані під замовлення місцевого споживача, який хотів бачити щось рідне, інтимне, знайоме, близьке.

Балансуючи між тенденціями промислового дизайну, похідними з Європи, і розумінням потреб населення в переосмислених національних формах народного гончарства, подружжя Трегубових намагалося створити новий фарфор – зрозумілий і привабливий, близький до «високого порцеляни» і разом з тим національно забарвлений, європейський за якістю черепка і азійськими абрисами, округлими силуетами, пишним та насиченим за змістом та композиційно декоративним рішенням. Це були насправді надскладні завдання.

Зазвичай натхненницею була Валентина Михайлівна. З 1956 до 1963 року вона працювала скульптором мальовничого цеху підприємства. З 1963 до 1964 р. – скульптор (надомник), з 1964 її посада звучала як старший скульптор того ж цеху. Тоді ж вона стає членом Спілки художників УРСР. Від 1967 до 1999 року включно майстриня – головний художник заводу. Змінила на цій посаді видатного художника Архіреєва Аркадія Федоровича, мініатюриста родом з Палеха, що мав досвід роботи на спорідненому Коростеню Довбиському підприємстві порцеляни (початок 1950-х рр.).

Чоловік Валентини Михайлівни, Микола Семенович Трегубов, цікаві мистецькі починання дружини завжди підтримував та допомагав, пропонуючи практичні рішення щодо втілення задумів, враховуючи технологічний

бік справи. Саме під керівництвом В. М. Трегубової завод вийшов на рівень світового бренду та забезпечував порцеляною не лише внутрішній, а й зовнішній ринок. З часу перебування на посаді скульптора, а особливо коли Валентина Михайлівна пішла на підвищення і мала можливість «задавати тон» художній частині підприємства, статуетка Коростеня в певному товарному сегменті отримала розвиток в східній тематиці.

Микола Семенович ці експерименти підтримував та заохочував дружину, перебравши на себе більшу кількість надскладної роботи з виготовлення форм посуду та скульптури, яку, власне, подружжя та впроваджували на виробництві, зробивши пріоритетним напрямком розвитку художньо-сувенірної частини підприємства. Валентина Михайлівна після проєктування моделей форм переважно зосереджувалась на декоруванні виробів, у творчому тандемі її голос часто залишався першою скрипкою. Фігурка була віддушиною майстрині.

В. М. Трегубова народилася 05.05.1926 р. у м. Бровари Київської області. Мала дві освіти: середньо-спеціальну за кваліфікацією «майстер художньої кераміки» з Київського училища прикладного мистецтва (1945–1947 рр.), та вищу за скульптурною спеціальністю у Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва (1948–1954 рр.).

Найбільше студентку Трегубову захоплювала скульптура, профільних викладачів на місці не було. Тому Валентина Михайлівна планувала продовжити освіту, проте не в Київському художньому інституті, де у майстернях ліпили та висікали монументальні образи Леніна, Сталіна, партійних діячів, а у Львові, де пластика мала більш камерний характер.

Паралельно, з 1945 р. В.М. Трегубова – член Спілки «Рабіс». Протягом 1947–1948 р. працювала на Комбінаті художніх та оздоблювальних робіт при МЖГС художником-емальєром керамічного цеху, завдяки чому потім у подальшому впроваджувала у сервізах на східну тематику емальювання по фарфору. Цех був пов'язаний із громадським

будівництвом, оскільки на той час йшло відновлення столиці, зокрема Хрещатику. До майстерень часто навідувалися високі гості, у тому числі й сам Микита Сергійович Хрущов, з яким Валентині Михайлівні довелося не лише бачитися, а й привітатися за руку.

Поруч із нею у колективі працювала відома майстриня Олександра Павлівна Грядунова, також вихованка Київського художньо-промислового училища (1937–1938 рр.), учениця Івана Макаровича Гончара, яка виконувала декоративний розпис. Безпосереднім керівником Валентини Михайлівни Трегубової був Ахілл Соломонович Гальперін (племінником якого був відомий сходознавець-сінолог Юрій Львович Кроль), який по-батьківському ставився до талановитої молоді. Колектив був дружним та злагодженим.

За направленням від першого місця творчої роботи В. М. Трегубова вступила до ЛДПДМ зі спеціалізації монументально-декоративна скульптура. Викладачем спеціальності на перших курсах був випускник Київського художнього інституту (завершив навчання 1945 р. в майстерні Макса Ісайовича Гельмана), надалі народний художник УРСР (від 1964 р.), Лауреат Державної премії СРСР (1952 р.) Микола Леонідович Рябінін, який викладав також й у Миколи Семеновича Трегубова (1956 р.) та працював у Харківському художньому інституті (1956–1966 рр.). М. Л. Рябінін розробляв образи кубинців, нубійців, узбеків, й, вірогідно, прищепив і своїм учням любов до пошуку орієнтальних та екзотичних образів.

На старших курсах скульптуру викладав видатний пластик, різьбяр Іван Васильович Севера (Шігель), який від 1934 кілька років мешкав в Киргизії, де виконав знамениту композицію «Узбецький танець», котрий надалі вплинув на творче становлення Валентини Михайлівни. Наставник, пізніше професор мав досвід педагогічної роботи у Київському (1926–1929 рр.) та Харківському (1929–1934 рр.) ЗВО, підготував кілька поколінь найталановитіших майстрів скульптури у різних регіонах України.

Після закінчення навчання у ЗВО (1954 р.), протягом 1954–1956 рр. художниця за направленням працювала скульптором на Львівській кераміко-скульптурній фабриці українського відділення Художнього фонду СРСР. Тоді це було підприємство загальносоюзного значення, до якого тривало постійне «прочанство» майстрів різних рівнів з усіх куточків держави.

1956 р. Валентина Михайлівна разом із чоловіком та маленькою дочкою Наталією виїхали зі Львова. Подружжя оселилося у Коростені, ближче до Києва.

Особливе місце серед спадщини В. М. Трегубової незмінно займала східна тема, представлена низкою робіт 1950-х – 1960-х рр., за період яких лишилися документи, і творами пізніших десятиліть. Так, під 1957 роком згадується скульптури «Киргиз, що танцює», «Таджик, який грає», «Грузинський танець», «Маленький Мук», затверджені Республіканською художньою радою 29.01.1957 р. (перша робота) та 09.04.1957 р. Ці твори експонувалися на Декаді УРСР з літератури і мистецтва у Москві. Затверджений Республіканською худрадою від 06.05.1958 р. розпис «Грузинка» також далі був представлений на черговій декаді всесоюзного масштабу.

31.01.1961 р. твори Валентини Михайлівни «Узбек з бубном» (із її ж розписом) (Рис. 2) та «Грузин, який танцює» (також з її розписом), були затверджені до випуску Республіканською худрадою. Протоколом №7 від 1963 р. було затверджено на тому ж рівні авторську скульптуру «Узбечка» та розпис до неї, які з успіхом експонувалися на Ювілейній виставці Т. Г. Шевченка.

Надалі за 4 роки В. М. Трегубова на черговій Ювілейній виставці Т. Г. Шевченка представила затверджені Худрадою 01.02.1965 р. розробки скульптурних кашпо з її ж розписом «Ліберія», «Конго», «Гвінея» (рис. 3). За кілька місяців 21–22.06.1965 р. було затверджено на республіканському рівні її скульптуру «Циган» (разом з розписом), 4 варіанти скульптур «Африка» (з розписом) та 5 варіантів розпису пловниць з «азійського асортименту». При цьому скульптури

Рис. 2. Роботи В. М. Трегубової в асортиментному кабінеті Коростенського фарфорового заводу. 2000-ні рр. Зліва скульптура «Узбек з бубном» 1963 р., справа «Киргизка» (?) 1960-х рр. у кобальтовому розписі з позолотою. Фото з архіву родини Трегубових

експонувались на Виставці, присвяченій 50-річчю Жовтня, а посуд – на Республіканській і Всесоюзній виставці у Москві. 19 жовтня 1970 р. затверджена також статуетка мисткині «Ходжа Насреддін» на верблюді (Рис. 4, 5), надзвичайно шанованого персонажа в Узбекистані та багатьох інших країнах мусульманського світу.

Натомість у напрацюваннях Миколи Семеновича між 1956 і 1968 роками також Республіканською художньою радою було затверджено низку творів східної тематики за даними архіву Коростенського фарфорового

заводу. Це кілька туалетних приборів з власним розписом у стилі О. Д. Сорокіна, з протоколом від 08.09.1959 р., форма «Пловниці» з одним варіантом авторського розпису під 24.05.1960 р., 4 форми сувенірних пловниць від 21–22.06.1965 р.

З переліченого асортименту творів, розроблених обома майстрами на експорт постачалися скульптура «Грузинка» 1964 р. до Франції, 1967 р. (100 штук) до Монреалю в Канаді, 1968 р. (100 штук) до Англії, завдяки чому з орієнтальними творами митців змогли ознайомитися поціновувачі

Рис. 3. Трегубова В. Настінні кашпо: «Гвінея», «Ліберія», «Конго».

Фото: Plum&Kram Store з сайту: <https://artkum.com.ua/forum/viewtopic.php?f=22&t=382&start=20>

**Рис. 4, 5. Скульптура «Верблюд» В. М. Трегубової 1960-х рр., котрий у подальшому був перепрацьований і стилізований для скульптури «Ходжа Насреддін» 1970 р.
Фото з архіву родини Трегубових й відкритих джерел**

скульптури цього сегменту двох континентів. До «Тижня Сходу» Валентина Михайлівна розробила за східною казкою арабського світу скульптурні композицію «Алі-Баба та сорок розбійників» (протокол від 7 червня 1968 року) з «Тисячі й однієї ночі».

Також серед продукції підприємства 1950-х – 1980-х рр. фіксується низка скульптур східної тематики, котру виконували В. та М. Трегубови, матеріали про датування яких досліджені не повністю, що вимагає

верифікації датування й уточнення авторства виконання форм і розписів. Зокрема, це стосується фігурок з серії «Танці народів світу»: «Азербайджанський танець», «Киргизький танець», «Казахський танець», «Казашка, що танцює», «Вірменка, що танцює», «Грузинка, що танцює», а також «Таджик, що грає», «Узбечка», «Киргизка(?)», композиції «Шах Санем і Гаріб».

З-поміж сервізів В. та М. Трегубових особіне місце займають столові, кавові та

**Рис. 6. М. та В. Трегубови. Сервіз «Ханум» за типовими азійськими формами. 1993 р.
Фото з архіву родини Трегубових**

чайні форми, виконані після творчих відряджень до Середньої Азії або як подарунки представникам делегацій з Кавказу, зокрема Азербайджану. У 1990-х рр. на багатьох заводах фарфоро-фаянсової галузі України виконували групу виробів для туркменбаші – президента Туркменістану. Саме цим періодом датується сервіз подружжя М. і В. Трегубових «Ханум» (рис. 6) за типовими формами азіатської групи (1993 р.). Осібно в доробку майстрів стоїть винятково елегантний східний, гранений кавовий сервіз «Святковий» 2003 р. (рис. 7).

Висновки. Отже, подружжя скульпторів В. та М. Трегубових упродовж 1950-х – 2000-х рр. виконало на Коростенському фарфоровому заводі низку скульптур на східну тематику, розробило форми посуду «азійського асортименту» та розпис до нього (насамперед, пловниць), а також проектувало чайні кулясті сервізи у типових формах і розписах для Середньої Азії та кавові гранені сервізи, близькі фасонам вишуканого керамічного посуду з емалевим розписом, поширеного в країнах колишньої перської Ойкумени на Сході.

У 1950-х В. Трегубова розробила скульптури «Киргиз, що танцює», «Таджик, який грає», «Грузинський танець», «Маленький Мук», розпис скульптури «Грузинка». В 1960-х рр. – «Узбек з бубоном» (із її ж розписом) та «Грузин, який танцює» (також з її розписом), скульптуру «Узбечка» та розпис до неї, скульптурні кашпо з розписом «Ліберія», «Конго», «Гвінея», які продукувалися на Коростенському фарфоровому заводі до 1990-х рр., скульптуру «Циган» (разом з розписом), 4 варіанти скульптур «Африка» (з розписом) та 5 варіантів розпису пловниць з «азійського асортименту». До «Тижня Сходу» у 1968 р. Валентина Михайлівна розробила скульптурні композиції «Алі-Баба та сорок розбійників». У 1970-му р. затвердила

**Рис. 7. М. та В. Трегубови. Сервіз «Святковий» за типовими азійськими формами. 2003 р.
Фото з архіву родини Трегубових**

статуетку «Ходжа Насреддін» з верблюдом, виконаним авторкою протягом 1960-х рр.

Натомість у напрацюваннях Миколи Семеновича фіксуються форма «Пловниць» з одним варіантом авторського розпису під 1960 р., 4 форми сувенірних пловниць від 1965 р. З асортименту творів, розроблених обома майстрами, на експорт постачалися скульптура «Грузинка» 1964 р. до Франції, 1967 р. (100 штук), Монреалю в Канаді, 1968 р. (100 штук), Англії. Чайний сервіз подружжя М. і В. Трегубових «Ханум» за типовими формами азійської групи датується 1993 р. Винятково елегантний, східний, гранений кавовий сервіз «Святковий» був ними виконаний 2003 р. Виконані форми і розпис становлять окрему сторінку розвитку вітчизняного фарфору.

Література:

1. Архів Київського експериментального кераміко-художнього заводу. 2011.
2. Долинський Л. В. Старий український фарфор; відп. ред. А. Ф. Будзан. Київ : Вид-во АН УРСР, 1963. С. 114.
3. Карпінська-Романюк Л. Український фарфор ХХ століття Коростенського фарфорового заводу. Київ : Фамільна друкарня Huss, 2023. 280 с.: іл.
4. Корусь О. П. Фарфорова пластика України кінця ХІХ – початку ХХІ століття (тенденції, художні особливості, митці). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Київ. Національна Академія наук України. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. 2019. 267 с.
5. Котлярчук А. Експортні твори скульптури Коростенського фарфорового заводу 1960-х років за архівними джерелами. *Особистість як простір випробування та формування культури (в умовах воєнного стану)*: мат-ли І наук.-практ. конф. (Київ, 15–17 травня 2025 р.). Київ : НАКККіМ, 2025. С. 132–134.
6. Котлярчук А. Історіографія діяльності Коростенського фарфорового заводу ХХ – початку ХХІ століть / Мат-ли VIII Міжнар. наук.-практ. конф. «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін». Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. 15–16 травня 2025 р. Умань. Київ, 2025. С. 55–58.
7. Котлярчук А. Творчість художника Баранівського і Коростенського заводів Вартана Нарікяна за архівними джерелами / Школьна О., Котлярчук А. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2024. №5. С. 87–97. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2024.5.17>
8. Котлярчук А. Техніко-технологічні особливості коростенського фарфору у контексті модернізації виробництва середини 1960-х рр. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2025. № 83. Том 2. С. 71–75. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-2-10>
9. Трегубови Валентина та Микола. Енциклопедія українознавства / В. Кубійович. Париж; Нью-Йорк: Молоде Життя, 1954–1989.
10. Трегубови. Мистецтво України: Біографічний довідник / упоряд.: А. В. Кудрицький, М. Г. Лабінський; за ред. А. В. Кудрицького. Київ: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1997. С. 590.
11. Школьна О., Буйгашева А. Життя і творчість Ангеліни Жданової – майстрині розпису фарфору другої половини ХХ століття. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. 2022. Т. 5. № 1. С. 131–142.
12. Школьна О. Коростенський фарфоровий завод як національний бренд в історії мистецтва, науки і техніки України. *Матеріали 13-ї Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні питання історії науки і техніки»*. Київ: Центр пам'яткознавства і УТОПіК, 2014. С. 355–358.
13. Школьна О. Фарфор-фаянс України ХХ століття: інфраструктура галузі, промислова та економічна політика, організаційно-творчі процеси. Книга 2. Частина 1. Додатки. Історія виробництв. Таблиці. Реєстр імен провідних майстрів галузі. Київ: День Печати, 2013. 400 с.: іл.

References:

1. Arkhiv Kyivskoho eksperymentalnoho keramiko-khudozhnoho zavodu (2011) [Archives of the Kiev Experimental Ceramics and Art Factory] [in Ukrainian].
2. Dolynskyi, L. V. (1963). Staryi ukrainskyi farfor; vidp. red. A. F. Budzan [Old Ukrainian Porcelain; ed. by A. F. Budzan]. Kyiv : Vyd-vo AN URSSR [Publishing House of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR]. P. 114. [in Ukrainian].
3. Karpinska-Romaniuk, L. (2023). Ukrainskyi farfor XX stolittia Korostenskoho farforovoho zavodu [Ukrainian porcelain of the 20th century from the Korosten Porcelain Factory]. Kyiv : Familna drukarnia Huss, 280 p.: il. [in Ukrainian].
4. Korus, O. P. (2019). Farforova plastyka Ukrainy kintsia XIX – pochatku XXI stolittia (tendentsii, khudozhni osoblyvosti, myttsi). Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata mystetstvoznavstva [Porcelain Plastic Art of Ukraine of the Late 19th – Early 21st Century (Trends, Artistic Features, Artists). Dissertation for the Degree of Candidate of Arts]. Kyiv : Natsionalna Akademiia nauk Ukrainy. Instytut mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnolohii im. M. T. Rylskoho [National Academy of Sciences of Ukraine. M. T. Rylsky Institute of Art History, Folklore and Ethnology]. 267 p. [in Ukrainian].
5. Kotliarchuk, A. (2025). Eksportni tvory skulptury Korostenskoho farforovoho zavodu 1960-kh rokiv za arkhivnymi dzherelamy. Osobystist yak prostir vyprobuvannia ta formuvannia kultury (v umovakh voiennoho stanu): mat-ly I nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 15–17 travnia 2025 r.) [Export works of sculpture of the Korosten Porcelain Factory of the 1960s according to archival sources. Personality as a space of testing and formation of culture (under martial law): materials of the I scientific-practical conference (Kyiv, May 15–17, 2025)]. Kyiv : NAKKKiM, pp. 132–134 [in Ukrainian].

6. Kotliarchuk, A. (2025). Istoriohrafia diialnosti Korostenskoho farforovoho zavodu KhKh – pochatku KhKhI stolit / Mat-ly VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. “Estetychni zasady rozvytku pedahohichnoi maisternosti vykladachiv mystetskykh dystsyplin”. Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny. 15–16 travnia 2025 r. [Historiography of the activities of the Korosten Porcelain Factory in the 20th – early 21st centuries / Materials of the 8th International Scientific and Practical Conference “Aesthetic Principles of Developing Pedagogical Mastery of Teachers of Art Disciplines”. Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna. May 15–16, 2025]. Uman. Kyiv, pp. 55–58. [in Ukrainian].
7. Kotliarchuk, A. (2024). Tvorchist khudozhnyka Baranivskoho i Korostenskoho zavodiv Vartana Narikiana za arkhivnymi dzerelamy / Shkolna O., Kotliarchuk A. Ukrainskyi mystetstvoznachnyi dyskurs. [The work of the artist of the Baranivka and Korosten factories Vartan Narikyan according to archival sources / Shkolna O., Kotlyarchuk A. Ukrainian art history discourse. No. 5. P. 87–97]. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2024.5.17> [in Ukrainian].
8. Kotliarchuk, A. (2025). Tekhniko-tekhnologichni osoblyvosti korostenskoho farforu u konteksti modernizatsii vyrobnytstva seredyny 1960-kh rr. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka. [Technical and technological features of Korosten porcelain in the context of the modernization of production in the mid-1960s. Current issues of the humanities: interuniversity scientific works of young scientists of the Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University. 2025. No. 83. Volume 2. Pp. 71–75]. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-2-10> [in Ukrainian].
9. Trehubovy Valentyna ta Mykola (1954–1989). Entsyklopediia ukrainoznavstva / V. Kubiiovych [Encyclopedia of Ukrainian Studies / V. Kubyovych. Paris; New York : Young Life, 1954–1989]. Paryzh; Niu-York: Molode Zhyttia [in Ukrainian].
10. Trehubovy. Mystetstvo Ukrainy: Biohrafichni dovidnyk / uporiad.: A. V. Kudrytskyi, M. H. Labinskyi; za red. A. V. Kudrytskoho. Kyiv : “Ukrainska entsyklopediia” im. M. P. Bazhana, 1997. P. 590 [Art of Ukraine: Biographical Directory / edited by A. V. Kudrytsky, M. G. Labinsky; edited by A. V. Kudrytsky. Kyiv : M. P. Bazhan Ukrainian Encyclopedia, 1997] [in Ukrainian].
11. Shkolna, O. (2014). Korostenskyi farforovyi zavod yak natsionalnyi brend v istorii mystetstva, nauky i tekhniky Ukrainy. *Materialy 13-yi Vseukrainskoi naukovoï konferentsii “Aktualni pytannia istorii nauky i tekhniky”*. Kyiv : Tsentр pamiatkoznavstva i UTOPIK [Korosten Porcelain Factory as a National Brand in the History of Art, Science and Technology of Ukraine. Materials of the 13th All-Ukrainian Scientific Conference “Current Issues in the History of Science and Technology”. Kyiv : Center for Monument Studies and the Ukrainian Society for the Preservation of History and Culture]. P. 355–358 [in Ukrainian].
12. Shkolna, O., Buihasheva, A. (2022). Zhyttia i tvorchist Anheliny Zhdanovoi – maistryni rozpysu farforu druhoi polovyny KhKh stolittia. Demiurh: idei, tekhnologii, perspektyvy dyzainu [Life and work of Angelina Zhdanova – a master of porcelain painting of the second half of the 20th century. Demiurge: ideas, technologies, design prospects]. T. 5. № 1. S. 131–142 [Vol. 5. No. 1. pp. 131–142].
13. Shkolna, O. (2013). Farfor-faians Ukrainy XX stolittia: infrastruktura haluzi, promyslova ta ekonomichna polityka, orhanizatsiino-tvorchy protsesy. Knyha 2. Chastyna 1. Dodatky. Istoriiia vyrobnytstv. Tablytsi. Reiestr imen providnykh maistriv haluzi [Porcelain and faience of Ukraine in the 20th century: industry infrastructure, industrial and economic policy, organizational and creative processes. Book 2. Part 1. Appendices. History of production. Tables. Register of names of leading masters of the industry]. Kyiv : Den Pechaty. 400 p.: il. [in Ukrainian].

Стаття надійшла: 17.11.2025

Прийнято: 02.12.2025

Опубліковано: 30.12.2025